

Sporen

Nieuwsbrief van de

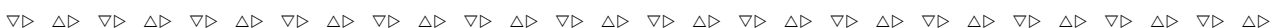

Jaargang 5 - Nummer 4 - December 2012

INHOUD

1	Editoriaal	<i>B. Declercq</i>
2	Excursiekalender	
2	Vlaamse Mycologendag maart 2013	<i>Mycolim</i>
3	Educatieve bijeenkomsten	
4	In memoriam	
5	De Tiendeberg in Kanne	<i>L. Lenaerts</i>
11	Boekbespreking : Meeldauwen	<i>R. Leysen</i>
13	De Pantoffelmycena (<i>Mycena mucor</i>)	<i>L. Vannieuwerburgh</i>
16	Impressie van de KVMV-werkweek 2012	<i>G. Buelens</i>
18	Waarom niet alle sporen wit en rond zijn	<i>W. Veraghtert</i>
20	Ascomyceet gezocht	<i>B. Declercq</i>
20	Afdelingsnieuws AMK	
21	Boekbespreking : Het Coovels bos	
22	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	<i>W. Veraghtert</i>
24	Bib-nieuws	<i>L. de Nave</i>

Jaargang 5, nummer 4

December 2012

Editoriaal

NIEUWSBRIEF VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Sporen

Geachte leden

De tijd vliegt snel, dat wisten we al langer. U hebt, wellicht zonder het te beseffen, het laatste Sporen-nummer van de vijfde jaargang in de hand. Meteen is een niet onbelangrijke mijlpaal in de geschiedenis van ons tijdschrift uitgezet. Zeker een gelegenheid om de redacteur, redactieraad en, niet in het minst, de auteurs te bedanken voor hun gewaardeerde bijdrage. Meteen wens ik hen ook de nodige inzet, inspiratie en uithoudingsvermogen om de ingeslagen weg verder te bewandelen.

Niet alleen de lente maar ook de zomer en herfst kenden een regelmatige neerslag. Dat heeft zich onmiskenbaar vertaald in opvallend veel zwammen, na het voorjaar nu ook in het najaar. Parallel met dit grote zwammenaanbod werden talrijke, voor onze regio nieuwe en zeldzame soorten waargenomen, teveel om op te noemen. Maar daar lees je nog meer over in dit en de eerstvolgende Sporen-nummers.

Ons herfstwerkweekend ging dit jaar door van 18 tot 21 oktober in Vaalbeek, gelegen midden in een bosrijk gebied dat tot de mooiste van Vlaanderen mag gerekend worden. Ook hier konden indrukwekkende vindlijsten opgesteld worden. Het voor de tijd van het jaar uitzonderlijk zachte weer, bovenop de goede organisatie en de degelijke accommodatie, maakten van het weekend een voltreffer.

Jullie worden hierna vriendelijk uitgenodigd op de talrijke geplande winteractiviteiten. Met de winter voor de deur komt de tijd vrij om ons herbarium, na een druk seizoen, weer eens op orde te stellen en, waarom niet, om eens een artikel te schrijven over jullie meest boeiende, recente vondsten. We zijn benieuwd! En verder wens ik iedereen alvast prettige eindejaarsfeesten.

Bernard Declercq
voorzitter KVMV

Excursie kalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds **9.30 uur**, tenzij anders vermeld!

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens te **9.30 uur** (D) of **14.00 uur** (N).

zondag 13-01-2013 - ZWAM (N)

Mollendaalbos, Oud-Heverlee. Afspraak: parking langs de Weertsedreef. Komende uit de richting Leuven bij het binnenrijden van het Meerdaalwoud via de Naamsesteenweg, onmiddellijk links na de voetgangersbrug. Parking na 100 m links van de weg. Wintersoorten met Nieuwjaarswensen!

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

< >

zondag 27-01-2013 - Mycolim (N)

Kelchterhoef, Houthalen. Houtzwammenwandeling. Samenkomst om 14.00 u. op de parking van Hoeve Jan op het domein Kelchterhoef, Kelchterhoef 7 te Houthalen. Contact: Jos Tuerlinckx (089/35 10 79)

22^e VLAAMSE MYCOLOGENDAG op 16 maart 2013 te Diepenbeek

◀◀ ▶▶

De Vlaamse Mycologendag 2013 wordt georganiseerd door Mycolim in de UHasselt, Campus Diepenbeek, Agoralaan - gebouw D, 3590 Diepenbeek.

Bereikbaarheid

Op <http://www.uhasselt.be/contact-en-ligging> vindt u alle informatie over de bereikbaarheid van de campus Diepenbeek.

Programma

Het volledig programma verschijnt in het volgend nummer van Sporen (jg. 6, nr. 1 - maart 2013). De presentaties beginnen om 10.00 u. Ontvangst met koffie om 9.30 u.

Na de middagpauze houdt de KVMV haar jaarlijkse Algemene Vergadering.

Wie een korte mededeling (5-10 min.) wil doen over bijzondere vondsten, kan dit **vóór 1 februari 2013** melden via luc.lenaerts100@gmail.com.

Lunch

In de cafetaria van de universiteit zijn er broodjes en drank te koop.

U kunt er ook een warme maaltijd bekomen voor € 10. Hiervoor moet u zich inschrijven vóór 8 maart bij Gut Tilkin (011/72 59 24 of driesen.tilkin@gmail.com). De betaling gebeurt de dag zelf.

Iedereen is van harte welkom!

De Tiendeberg in Kanne (Riemst), een zeer belangrijk gebied voor graslandpaddenstoelen

Luc Lenaerts - luc.lenaerts100@gmail.com

<>

Sinds enkele jaren worden meer en meer zeldzame graslandpaddenstoelen waargenomen op de Tiendeberg in Kanne (Riemst). Het is in Vlaanderen nu al één van de rijkste plaatsen voor graslandpaddenstoelen.

1. Situering en geologie van de Tiendeberg

De Tiendeberg is gelegen in het zuidwesten van Kanne, een deelgemeente van Riemst in Limburg. Riemst is de meest zuidoostelijk gelegen gemeente van Limburg, Voeren uitgezonderd.

De Tiendeberg ligt parallel met de Sint-Pietersberg, ten westen van de Jeker. De Sint-Pietersberg ligt tussen de Jeker en de meer oostelijk gelegen Maas (foto 1). De flora van de Sint-Pietersberg is alom gekend en geroemd omwille van haar rijkdom aan soorten orchideeën en andere planten van kalkgraslanden. De rijkdom van de Sint-Pietersberg is hoofdzakelijk te danken aan het dagzomen van krijt langs de kant van de Maas. Je zou verwachten dat ook de Tiendeberg, met eronder de mergelgrotten, dezelfde flora als kalkgraslanden vertoont, maar dit is slechts zeer gedeeltelijk het geval. Uit geologische informatie blijkt dat Jeker en Maas afzonderlijk insneden in de onderliggende krijtlagen en dat ter hoogte van de westelijke hellingen van de Maas (St. Pietersberg) veel meer krijt dagzoomt dan op de westelijke hellingen van de Jeker (Tiendeberg).

‘Op de Maashellingen bij de sluis van Ternaaien (Sint-Pietersberg) is er kalk te zien ongeveer tussen 55 en 105 m boven de zeespiegel (verschil: 50 m). Op de westelijke Jekerhellingen (Tiendeberg) vin-

den we krijgt ongeveer tussen 60 en 75 m boven de zeespiegel (verschil: 15 m). De weinige plaatsen waar in Kanne (op de Tiendeberg) krijt dagzoomt, worden voor een groot deel bezet door tuinen en huizen’ (Van Ormelingen, 2002). Dit heeft een belangrijke invloed op de plantengemeenschappen van de Tiendeberg (zie verder).

De Tiendeberg bestaat op Vlaams grondgebied uit 3 delen: het noordelijkste deel heet ‘Koeberg’; het middelste deel is de eigenlijke ‘Tiendeberg’ (het

Foto 1. Situering Tiendeberg en Sint-Pietersberg

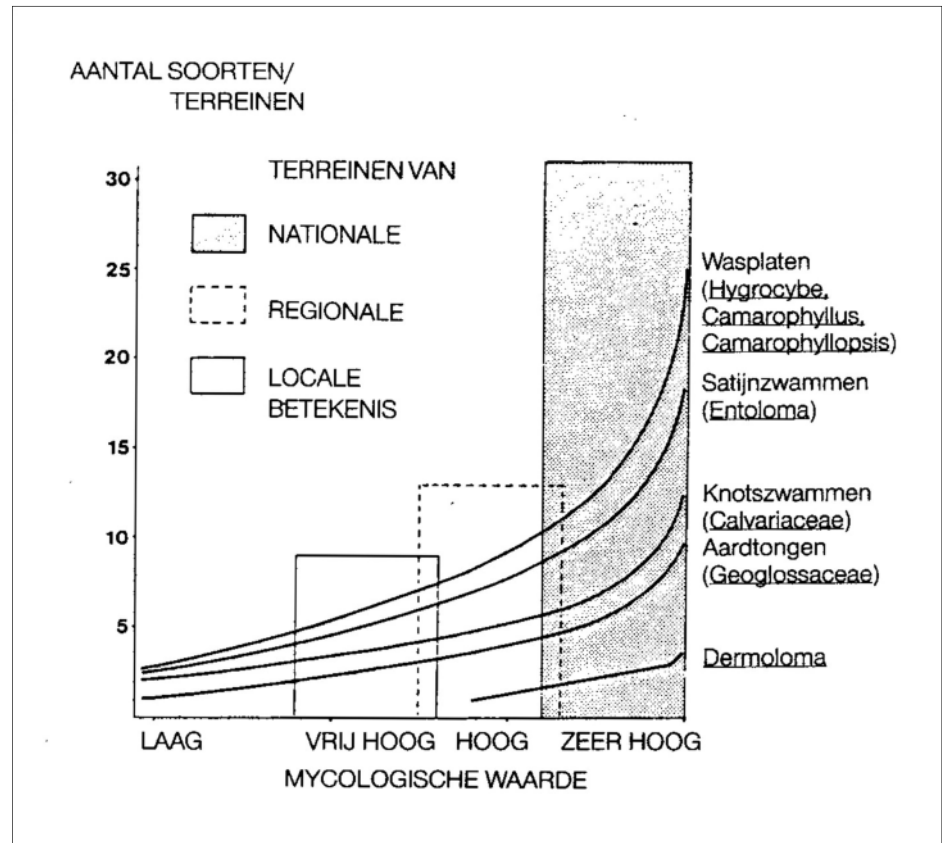

niet altijd) veel soorten van de andere genoemde geslachten aanwezig zijn. Alleen het aantal soorten aardtongen blijft in West-Europa vaak achterop ten opzichte van Scandinavië. Ondanks het ter beschikking zijn van slechts een zestal inventarisatielijsten tussen 2009 en 2011 is het aantal soorten wasplaten (*Hygrocybe*) en satijnzwammen (*Entoloma*) al opgelopen tot 13. Het aantal waargenomen soorten knotszwammen is 5, aardtongen 4 en barsthoeden 1. In figuur 2 lees je af dat een gebied met 13

Figuur 2. De waardering van de mycologische betekenis van graslanden (in Zweden) op basis van de aantallen soorten van enkele indicatorgeslachten (naar Nitare, 1988, uit Kuyper, 1994)

soorten wasplaten en satijnzwammen reeds een 'zeer hoge' mycologische waarde toegekend krijgt. Satijnzwammen verschijnen op graslanden reeds vrij vroeg in het mycologisch jaar (vanaf juli-augustus), vaak slechts gedurende korte periodes. Knotszwammen verschijnen wat later dan de satijnzwammen. De meeste soorten aardtongen vindt men in november. Wasplaten kunnen vanaf juli tot januari voorkomen. Het grootste aantal soorten wasplaten is te vinden in oktober-november (Lenaerts et al., 2010). Om een goed zicht te krijgen op de mycologische rijkdom van een schraal grasland moet dit regelmatig bezocht worden van in de zomer tot laat in de herfst en dat gedurende verschillende jaren. Eén van de grote problemen is dat de Tiendeberg ook voor de meeste Limburgse my-

cologen ver van huis ligt. Een ander niet te onderschatten probleem is dat de meeste (rode en gele) wasplaten microscopisch moeten gedetermineerd (of alleszins gecontroleerd) worden. Hetzelfde geldt voor knotszwammen, aardtongen en barsthoeden. Bovendien horen satijnzwammen (zeker ook staalsteeltjes) tot de moeilijkst te determineren paddenstoelen. Er komt nog bij dat de meeste van de graslandpaddenstoelen erg zeldzaam zijn en de meeste mycologen deze soorten dus nooit gezien hebben. Mycologische inventarisaties van graslanden zijn dus geen eenvoudige zaak. Het gebied is daarenboven niet vrij toegankelijk.

5. Besluit

De vele medewerkers zorgen in Kanne voor een goed en volgehouden beheer van de Tiendeberg.

Boekbespreking

Taxonomic Manual of the Erysiphales (Powdery Mildews)

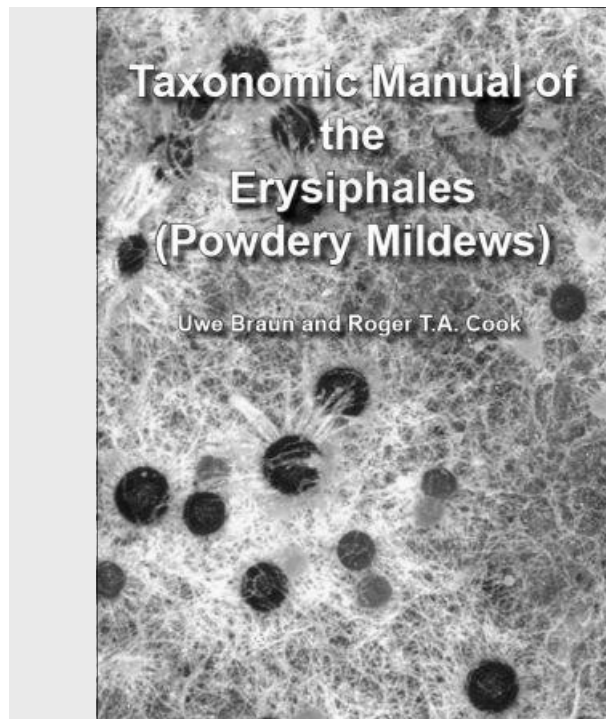
Braun U. & Cook R.T.A. (2012).

CBS Biodiversity Series 11; CBS-KNAW Fungal Biodiversity Centre, Utrecht, The Netherlands. 707 p. ISBN 978-90-70351-89-2

Na lang wachten ligt het 2,4 kg zware, nieuwe standaardwerk over meeldauwen eindelijk op mijn bureau. Al in 1987 publiceerde U. Braun een eerste basiswerk met een wereldwijde behandeling van de meeldauwen. In 1995 werd dit nog eens overgedaan voor Europa. Dat laatste werk [The Powdery Mildews (Erysiphales) of Europe; Gustav-Fischer] was jarenlang het referentiewerk voor de studie en de determinatie van meeldauwen in onze contreien. De roep vanuit de zeer beperkte groep meeldauwmycologen naar een nieuw en recenter basishandboek was echter te zwak!

De wetenschap gaf nochtans wel de nodige duwtjes. Zoals vele groepen zwammen al onder het DNA-mes moesten, was het nu de beurt aan de meeldauwen, met voorspelbare maar toch drastische wijzigingen tot gevolg. In een tijdsbestek van zowat 10-15 jaar overspoelde een stortvloed aan resultaten uit de genetica en uit de moleculaire biologie de vroegere auteur(s). Het resultaat was een totaal nieuwe, wereldwijde taxonomie en een bijhorend meeldauwenhandboek.

De oude taxonomie die gebaseerd was op teleomorfe kenmerken, zoals aanhangsels en hun versiering, aantal asci en aantal sporen, kon niet meer stand houden in het licht van de bevindingen van

de voormelde onderzoeken. De anamorfe kenmerken echter gaven die nieuwe taxonomie juist wél zeer goed weer. Daardoor is een aantal oude genera (*Microsphaera*, *Sphaerotheca* en *Uncinula*) als secties in andere geslachten ondergebracht. Zo is de meest bekende meeldauw *Microsphaera alphioides* (Eikenmeeldauw) op die manier herdoopt tot *Erysiphe alphioides*! Verschillende nieuwe genera (*Golovinomyces*, *Neoërysiphe*) werden gedefinieerd.

Het boek start met een uitgebreide behandeling van de teleomorfe kenmerken die aan de basis lagen van de oude taxonomie. DNA- en biochemisch onderzoek komen dan aan bod om de nieuwe taxonomie voor te stellen. Vervolgens worden in dat eerste deel de bouw, parasitaire levenswijze en voortplanting van de meeldauwen uitvoerig besproken.

De Pantoffelmycena (*Mycena mucor* (Batsch: Fr.) Gillet), onze kleinste *Mycena*?

Lucrèse Vannieuwerburgh - vannieuwerburgh.lucrese@skynet.be

< >

Oktober 2011: de mycena's lieten op zich wachten wegens véél te droog. Toen er dan eindelijk wat regendagen kwamen die beterschap beloofden, kregen we zin in een zoektocht!

Onder de bramen was het, zoals te verwachten, vrij stekelig maar we hadden prijs: heel kleine witjes, met velen op stukjes afgevallen bladeren.

Hemimycenaatjes, mycena's? Niet direct te zeggen! Maar onder de loep zagen we dat ze met een duidelijk basisschijfje vast zaten op het substraat.

Hemimycena werd al uitgesloten want geen enkele, tot nu bekende, heeft immers een basisschijfje!

Dus een mycena?! Met de sleutel van Arne Aronsen op *Mycena* Page zaten we vrijwel onmiddellijk goed:

Stipe rising from a basal disc

Tiny species, growing on fallen oak leaves

→ *Mycena mucor*

Mycena mucor behoort tot de sectie *Basipedes*. Daarin zitten kleine mycena's met een duidelijk basisschijfje onderaan de steel.

Met onze kleintjes is er wel een probleem: volgens de literatuur groeit *Mycena mucor* op afgevallen bladeren van Eik en onze exemplaren staan op bladeren van Braam! Die gaan we nader onderzoeken.

Beschrijving

Groeiplaats: bladresten en -nerven van Braam; alleenstaand, soms in talrijk gezelschap; één stukje blad telt zelfs 39 kleine, maar dan ook heel kleine exemplaren; ze meten amper 1 mm (foto 1).

Foto 1. *Mycena mucor* - habitus (L. Vannieuwerburgh)

Hoedjes: (foto 2)

0,5 tot 2,5 mm; de kleinste zijn hyalinen, praktisch doorzichtig, de iets grotere wit; de grootste zijn grijsbruin en duidelijk gestreept, glad tot iets behaard.

Steeltjes: vrij teer en lang, tot 2,5 cm; naar onder toe behaard.

Braam toch wel de allerkleinste.
Maar voor mij was dit klein mycenaatje geen onbe-

kende: ik vond het reeds meerdere keren en niet al-
tijd op afgevallen eikenbladeren.

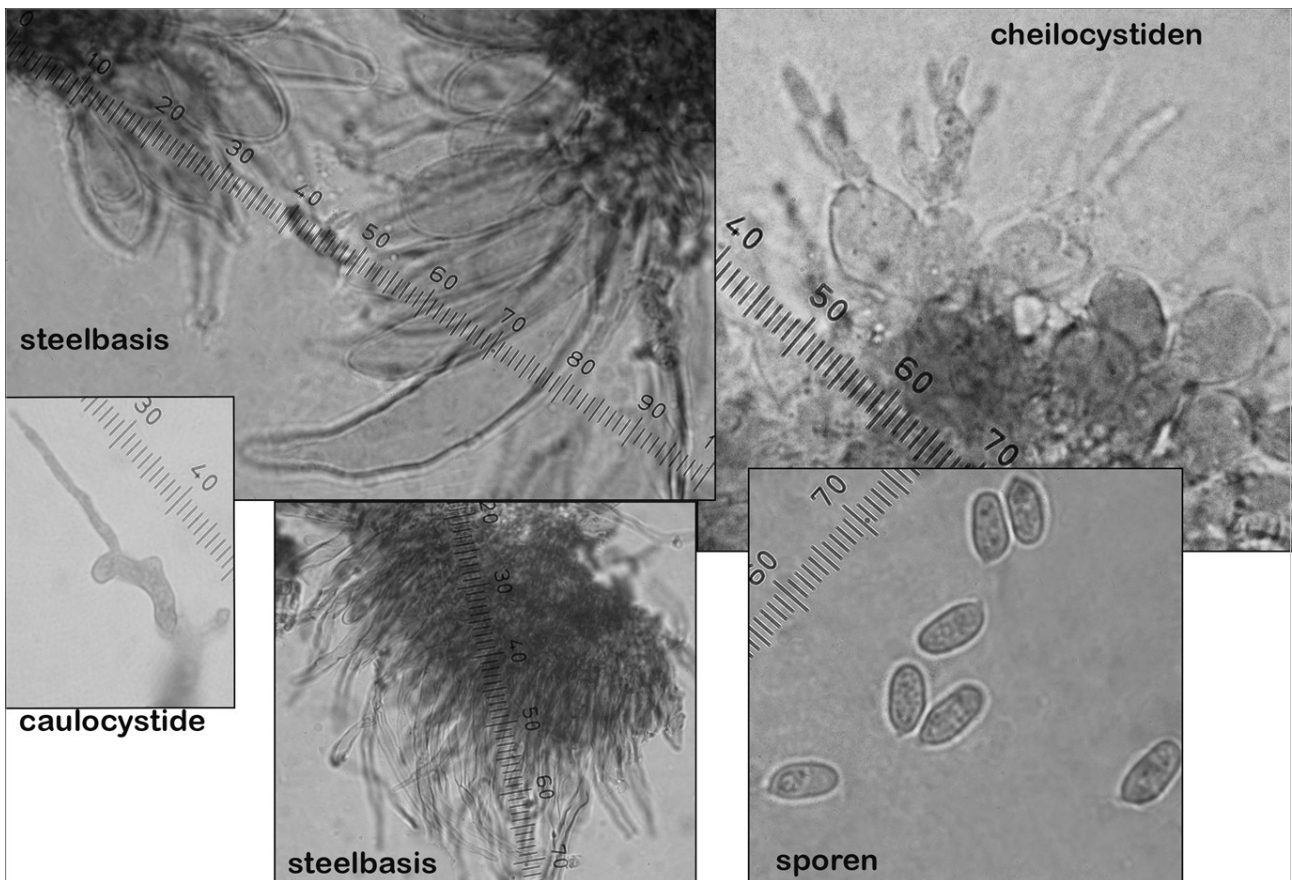

Foto 5. *Mycena mucor* - microscopie (L. Vannieuwerburgh)

Bestudeerd materiaal

- LV 04 125: op afgevallen bladeren van Eik, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 19/11/2004
- LV 06 26: op afgevallen bladeren van Eik, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 29/12/2006
- LV 07 28: op afgevallen blad van Beuk, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 7/10/2007
- LV 08 83: op steel van afgevallen blad van Beuk, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 7/12/2008
- LV 10 11: op nerf van bladrest van Els, Hannecartbos, Oostduinkerke, 22/10/2011
- LV 11 25: op bladresten en -nerven van Braam: Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 8/10/2011
- LV 11 26: op takjes van Braam, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 8/10/2011
- LV 11 27: op rest van een eikel, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 8/10/2011
- LV 12 04: op bladsteel van eikenbad, Provinciedomein De Gavers, Harelbeke, 16/11/2012

Bemerking

Volgens Arne Aronsen groeit *Mycena mucor* ook op afgevallen Wilgenbladeren. Op zijn website vind je trouwens foto's, beschrijving en tekeningen: <http://home.online.no/~araronse/Mycenakey/>

Literatuur

- Kühner, R. (1938). Le genre *Mycena* (Fries)
- Maas Geesteranus, R. (1992). *Mycenas* of the Northern Hemisphere. II. Conspectus of the *Mycenas* of the Northern Hemisphere.

missen. Maar ook over actualiteit, politiek enz. Kortom, conversaties van goede kwaliteit, mocht je daaraan twijfelen.

Vrijdag na het ontbijt werd om 9.15 uur vertrokken richting St-Agatha-Rodebos. Voor deze streek is dat wel een totaal ander biotoop. Dus hier geen leembodem maar zandgrond op een plateau. De leembodem was immers na de ijstijd weggeschoven. Geen uitzonderlijke waarnemingen maar wel veel soorten. Een gemengd bos met eik, beuk, den en heide maakt dat op een kleine oppervlakte toch heel wat soorten zijn te observeren. Wat dacht je van Gewoon varkensoor, Witwollige dennenzwam, Verkleurwasbekertje, Heidesatijnzwam, Vuurzwammetje enz.

Na de middag werd dan koers gezet naar de omgeving Tomberg in het Meerdaalbos. Bij het uitstappen uit de wagens kwamen de problemen vanzelf: waar moet ik toch mijn voeten zetten om géén paddenstoelen plat te lopen! Dat maakte dat we na een uur toch 200 m van de wagens vandaan geraakten. De rest van het parcours werd dan maar in versnelde draf doorlopen. De buit was dus omvangrijk en zorgde voor heel wat determineerwerk: Bloedrode gordijnzwam, Geelsteelhertenzwam, Beukenbladmycena, Grote knoflooktaailing enz. Veel werk dus voor de fotografen!

Zaterdagmorgen trokken we richting Kouterbos aan 't Zoet Water, altijd goed voor tal van soorten en dit keer noteerden we 135 stuks. Ook hier was het aanbod té groot om niets over het hoofd te zien en de vele slootjes bezorgden sommigen van ons natte voeten. Toch noteerden we mooie soorten, zoals Spechtinktzwam, Geleerdde gordijnzwam, Abrikozenrussula, Klimoptaailing enz.

Na de middag verkenden we de omgeving van ons verblijf in het Heverleebos. Daar bleek dat heel wat van onze leden een aardig woordje Spaans konden spreken. De toevallige wandelaars werden prompt met veel overtuiging wegwijs gemaakt in de wereld van de mycologie! Leuke soorten werden ook hier gevonden: Papegaaizwammetje, Kabouterwasplaat en Baretardster op het domein van ons verblijf zelf, maar ook in Heverleebos met soorten als Levertraanzwam, Potloodrussula, Oranje bundelzwam, Wasgeel franjekelkje waren we zeer tevreden.

Een tak uit hard hout werd meegenomen omdat de asco's er niet vanaf te snijden waren. Streng als mycologen zijn moest na determinatie die tak terug naar het bos worden gebracht, midden in de nacht wel te verstaan. Wat een excursieleider lijden kan! Met de hulp van Jozefa viel dat uiteindelijk nog mee.

Na het determineer- en microscopiewerk kregen we nog een overzicht met diapresentatie van onze ascomycetenkenners. Zij toonden ons hun nieuwe vondsten en tal van wonderlijke creaturen in kleur, mét deskundige uitleg. Of hoe een ascotje van 0,1 mm diameter plots voor ieder van ons zichtbaar werd.

Daarna was het tijd om al dat materiaal weer in te pakken, want de volgende morgen dienden de kamers vóór 10 uur ontruimd te zijn.

Twee deelnemers slaagden erin om ook nog eens jarig te zijn tijdens de werkweek en dat ging natuurlijk niet

ongemerkt voorbij voor Vera, die ons verwende met chocolade en Robert, die perplex stond.

Zondagmorgen trokken we nog naar het Arenbergpark. We hadden de bossen van de hertogen van Arenberg al verkend en dus mocht hun kasteel ook worden gezien. Dat park, eigendom van de KUL, was voor de meesten toch een verrassing. Veel mycorrhizasoorten maar ook mooie bomen en dito paddenstoelen: Gewimperde aardster, Rode kleibosmelkzwam, Eikhaas, Oranjebloesemzwam, Pronkhertenzwam enz.

Na het middageten kon afscheid genomen worden van mensen die, verzadigd van de paddenstoelen, enkele heerlijke dagen in een toffe sfeer en goed gezelschap vertoefden, in een streek rijk aan bos.

Met dank voor de goede organisatie en tot volgend jaar.

Waarom niet alle sporen wit en rond zijn

Wim Veraghtert - wim.veraghtert@gmail.com

Sporen zijn voor de meeste soorten uit het zwammenrijk essentieel voor de voortplanting. De diversiteit onder sporen is verbluffend. Zowel op het vlak van grootte, vorm als kleur zijn er enorme verschillen tussen families, genera en soorten. Gelukkig voor ons, mycologen, die hierin vaak nog een houvast vinden bij de zoektocht naar een juiste naam. Maar waarom die immense verscheidenheid? We zetten enkele theorieën op een rijtje.

Eén van de meest essentiële kenmerken die van pas komen bij het op naam brengen van bijv. een populaire groep als de plaatjeszwammen, is de kleur van de sporen. Die varieert van bleek (wit tot geel), roze, (licht-

tot donker)bruin tot zwart. Een interessant relaas over kleuren bij fungi vinden we in een korte bijdrage van Susan Isaac (1994). Daarin bespreekt ze de voordelen van kleuren (**pigmentatie**) bij paddenstoelen, waarbij ook aandacht aan de kleur van de sporen wordt geschonken. Zij betoogt daarin dat gekleurde sporen beter bestand zijn tegen extreme omstandigheden waaraan ze vaak worden blootgesteld. Wanneer sporen in de lucht worden meegevoerd, komen ze in contact met fel zonlicht. Vooral UV-straling kan de kiemkracht van sporen sterk nadelig beïnvloeden. Isaac kwam tot de conclusie dat ongekleurde sporen slechter bestand zijn tegen UV-straling dan gepigmenteerde, net zoals dunwandige sporen minder goed UV-stralen verdragen dan dikwandige. Daarnaast kan de melanine in donkere sporen als bescherming fungeren tegen de werking van enzymen die door microben geproduceerd worden.

Een team van Indische wetenschappers (Kumaresan et al. 2012) boog zich dan weer over de vraag of **sporenornamentatie** een welbepaalde functie heeft. Zij stelden vast dat zowat 70 % van meer dan 7000 onderzochte ectomycorrhizasymbionten (167 genera) geornamenteerde sporen heeft. Gladde sporen komen dus relatief gezien veel meer voor bij parasieten en saprotrofen dan bij symbionten. De Indiërs beargumenteren dat die sporenornamentatie een aanpassing kan zijn aan het verspreiden van sporen op korte afstand. Symbionten zouden er niet noodzakelijk baat bij hebben om erg ver te disperseren, omdat de kans dat ze na een kilometers lange reis bij een geschikte gastheer terechtkomen zeer beperkt is. Volgens hun hypothese zorgt sporenornamentatie er in de eerste plaats voor dat sporen bij hevige regenval niet te ver worden meegevoerd. Geornamenteerde sporen blijven namelijk beter in het strooisel steken.

Weer een ander kenmerk van sporen komt aan bod in de studie van Kausrud en collegae (2011): zij keken naar het verband tussen de sporengrootte en de periode van **fructificatie** in een set van 271 soorten uit Noorwegen. Daarbij stelden zij vast dat veel soorten paddenstoelen die vroeger op het jaar verschijnen, gemiddeld grotere sporen produceren dan soorten die later verschijnen. Bovendien zijn de sporen van kustsoorten gemiddeld kleiner dan die van soorten uit het binnenland. De verklaring daarvoor zoeken zij in het gevaar voor uitdroging: sporen bevatten water en aangezien ze doorgaans via de lucht verspreid worden, zijn ze erg gevoelig voor uitdroging. Daarom zullen paddenstoelen die in drogere periodes verschijnen en in drogere gebieden groeien grotere sporen produceren die meer water bevatten dan de laat verschijnende soorten en de kustsoorten.

Literatuur

- Isaac, S. (1994). Many fungi are brightly coloured: does pigmentation provide any advantage to those species? *Mycologist* 8(4): 178-179.
- Kausrud H., Heegaard E., Halvorsen R., Boddy L., Hoiland K. & Stenseth N.C. (2011). Mushroom's spore size and time of fruiting are strongly related: is moisture important? *Biology Letters* 7: 273-276.
- Kumaresan V., Ravindran C., Senthilarsu G., Veeramohan R. (2012). A survey of spore ornamentation in ectomycorrhizal fungi: is ornamentation an adaptation for short distance dispersal? *New York Science Journal* 5(9): 1-4.

Lactarius fluens en *Mycocacia aurea* vormen het onderwerp van de paddenstoelportretten. T. Rödiger gaat uitgebreid in op fluweelboleten (genera *Xerocomus* & *Xerocomellus*), waarbij voorlopige determinatiesleutels worden gepresenteerd. Ondermeer *Xerocomus chrysoneus*, *X. ferrugineus*, *X. roseoalbidus*, *X. dryophilus*, *X. ichnusianus*, *X. silwoodensis*, *X. zelleri*, *X. erubescens*, *X. persicolor*, *Xerocomellus fennicus*, *X. marekii*, *X. armeniacus* en *X. ripariellus* worden met kleurenfoto's afgebeeld. In een artikel over truffels in Spanje (door B. en H. Scheidewig) komen ondermeer *Genea verrucosa*, *G. lespiaultii*, *Macowanites messapicoides*, *Gymnomyces ilicis*, *Martellia mistiformis*, *Hydnangium aurantiacum*, *Hydnocystis clausa*, *Elaphomyces mutabilis*, *Tuber malenconii* en *Sclerogaster compactus* aan bod. H. Schubert en M. Schult stellen *Boletus gabretae* uitgebreid voor, met aandacht voor een gelijkende soort als *B. junquilleus* (met kleuren- en microfoto's). Tenslotte vermelden we een overzicht van het genus *Lepista*, met kleurenfoto's van ondermeer *Lepista irina*, *L. luscina*, *L. panaeolus*, *L. rickenii*, *L. caespitosa*, *L. personata* en *L. sordida*.

Der Tintling 73 Heft 6/2011 (December)

De paddenstoelportretten zijn ditmaal van *Pholiota lucifera* en *Cystolepiota fumosifolia* (syn. *C. cystidiosa*). K. Montag belicht in een eerste bijdrage roestzwammen, met afbeeldingen van *Puccinia glechomatis*, *Gymnosporangium sabinae*, *Melampsora salicina*, *Puccinia graminis*, *P. urticata*, *Cronartium ribicola* en *Caecoma ribesii*. Zij vervolgt met een artikel waarin Europese zwammennamen, waarin trollen en elfen voorkomen, worden opgelijst. Bijdragen over bijzondere vondsten worden geïllustreerd met mooie plaatjes van *Pulvinula constellatio*, *Entoloma ollare*, *E. chalybaeum* en *Inocybe brunneotomentosa*.

Der Tintling 74 Heft 1/ 2012 (Februari)

Van *Mycena stylobates* en *Russula anatina* wordt een portret voorgesteld. Opnieuw vinden we een bijdrage over roestzwammen, waarin de levenscyclus schematisch wordt gepresenteerd. Vervolgens komt een zeldzame ascomycete uit naaldbossen aan bod: *Smardaea purpurea*. Een overzicht van het genus *Leccinum* wordt geïllustreerd met foto's van *L. albobipatum*, *L. versipelle*, *L. aurantiacum*, *L. duriusculum*, *L. vulpinum*, *L. carpinii*, *L. crocipodium*, *L. corsicum* en *L. albellum*. Een verslag van de J.E.C. in België wordt gepresenteerd door G. Saar en R. Dost, met foto's van o.a. *Cortinarius tomentosus*, *C. acetosus*, *C. microspermus*, *C. flavovirens*, *C. fragantior*, *C. seratissimus* en *C. luhmannii*. S. Berndt belicht *Postia guttulata*. F. Kasperek heeft het dan weer over kleine ascomyceten: *Pseudaleuria fibrillosa*, *Geopyxis rehmi*, *G. carbonaria* en *G. majalis*. Een parasiet op myxomyceten *Stilbella byssiseda* wordt uitgebreid voorgesteld door W. Kaiser. W. Marchina schreef dan weer een bijdrage over *Xylobolus frustulatus*.

Der Tintling 75 Heft 2/2012 (April)

De paddenstoelportretten in dit nummer zijn van *Pluteus nanus* en *Phlebia lilascens*. H. Dörfelt & E. Ruske stellen de invasieve exotische roest *Puccinia bornmuelleri* (op *Levisticum officinale*) voor. H. Schubert start een reeks over 'stacking' van microfoto's. A. Kunze & W. Pohl belichten de relatie tussen korstzwammen van het genus *Amylostereum* en houtwespen (*Sirex* sp., *Urocerus* sp.). De werking van de gifstoffen in *Pleurocybella porrigens* komt aan bod in het artikel van A. Kunze en S. Berndt. Tenslotte vinden we een overzichtsartikel over de secties in het genus *Mycena* terug.

Der Tintling 76 Heft 3/2012 (Juni)

De paddenstoelenportretten behandelen *Ramaria flavoides* en *Tricholoma columbetta*. J. Schreiner beschrijft en illustreert *Suillus pictus*, een neomyceet uit N.-Amerika en mycorrhizapartner van Weymouthden. A. Bresinsky behandelt het geslacht *Coprinus* en geeft een sleutel die grotendeels is overgenomen uit Flora Agaricina Neerlandica. Microscopiefoto's van een aantal soorten met dikwandige cystiden met kristallen (*Inocybe mixtilis*, *I. flocculosa*, *I. whitei*, *I. geophylla*) en verschillende sporen van soorten uit de Russulales (*Lactarius musteus*, *Russula romellii*, *R. cuprea*, *R. claroflava*, *R. violeipes*, *R. decolorans*) worden in beeld gebracht door H. Schubert. Over *Exidia nigricans* en andere zwarte blubber (*E. cartilaginea*, *E. pythia*, *E. glandulosa*) kom je meer te weten in het artikel van A. Kunze. De soort van de maand juni is *Russula taigarum*, een soort die pas in 1990 werd beschreven. Deze soort wordt uitgebreid besproken en geïllustreerd door H. Schubert.

Coolia 55(4) (2012)

Van de excursies van 2011 wordt in dit nummer een kort verslag gebracht. Bijzondere vondsten zoals *Peroneutypa heterochanta*, *Psathyrella effibulata*, *Boletus aureus*, *Tricholoma acerbum*, *Lepista panaeolus* en *Rhodocybe popinalis* worden afgebeeld. K. Roobeek en T. Spruijt onderzochten groei en verspreiding van Stofzaad en zijn partner de Narcisridderzwam in de duinen van Kennemerland. De vondst van een nieuwe soort voor Nederland, *Antrodia carbonica*, wordt beschreven door E. Osieck. De buitenlandse werkweek in Kell am See leverde ook weer heel wat mooie vondsten op, die op de gevoelige plaat zijn vastgelegd: *Limacella guttata*, *Porphyrellus porphyrosporus*, *Pycnosporellus fulgens*, *Lacrymaria pyrotricha*, *Hydropus subalpinus*, *Inocybe calamistrata* en *Trichophaea woolhopeia*. De nieuwsbrief van het paddenstoelenmeetnet geeft een overzicht van de resultaten van 2011, een matig paddenstoelenjaar waarin vooral Teervlekkenzwam en Kostgangerboleet het goed deden. Ondertussen is er een gegevensreeks van 14 jaargangen en is het aantal meetpunten toegenomen tot bijna 900.

Svampe 66/2012

COLOFON

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Bernard Declercq

Molenbergstraat 1, 9180 Stekene - 0472/82 72 20 - bernard.declercq2@pandora.be

Ondervoorzitter: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013/33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsels - 03/455 01 27 - 0475/268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Secretaris: Peter Verstraeten

Draverstraat 29, 9810 Nazareth - 09/385 41 74 - verstraeten.peter@skynet.be

Ledenadministratie: Myriam de Haan

Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03/888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02/260 09 38 - adk@br.fgov.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011/72 59 24 - driesen.tilkin@pandora.be

Richard Pawlowski, Naaldert 8, 3550 Heusden-Zolder - richard.pawlowski@scarlet.be

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485/68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03/888 42 89 - william.coeck@pandora.be

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496/97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

AMK: www.kvmv.be

Mycolim: www.mycolim.be

ZWAM: www.kvmv.be, afdeling ZWAM aanklikken

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy de Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@antwerpen.be

FUNBEL

Secr.: Emile Vandeven, Kleinewinkellaan 53 bus 1, 1853 Strombeek-Bever, 02/2677418 - vandeven.emile@skynet.be

Lidmaatschap KVMV 2012: bedraagt 18,00 euro (gezinlidgeld 20,00 euro) te storten op rekening 737-0187576-21 van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 20,00 euro (22,00 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. IBAN-nummer BE17 7370 1875 7621, BIC-code KREDBEBB. *Sterbeecia* en de nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) zijn begrepen in het lidgeld.

<>

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Wim Veraghtert en Peter Verstraeten

Eindredactie en layout: Danny Minnebo - 09/367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Verzending: Christine Van Lommel, Jozef Verbovenlei 34, 2100 Deurne

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor het volgende nummer moeten **vóór 1 februari 2013** gemaild worden naar de eigen afdelingscoördinator:

AMK	>	Wim Veraghtert	-	wim.veraghtert@gmail.com
MYCOLIM	>	Gut Tilkin	-	driesen.tilkin@pandora.be
OVMW	>	Peter Verstraeten	-	verstraeten.peter@skynet.be
ZWAM	>	Georges Buelens	-	georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

Sporen wordt gerealiseerd met de steun van het Provinciebestuur van Antwerpen.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X

Sporen 5/4
December 2012

Driemaandelijkse
Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse
Mycologische Vereniging

V.U. D. Minnebo
Kleine Molenstraat 19
BE-9290 Overmere

Verzending:

C. Van Lommel
Jozef Verbovenlei 34
BE-2100 Deurne
03/322 64 06

Afgiftekantoor: Berchem 1/2
Erkenningsnummer P508807

België - Belgique

P.B.

2600 Berchem 1/2

8/4784

SPOREN

